

відшуковують способи засвоєння матеріалу, щоб бути кваліфікованими фахівцями з високим рівнем володіння українською мовою.

Отже, формування та розвиток професійного мовлення студентів-нефілологів – це безперервний процес, який важливо стимулювати на заняттях не лише з мовних, а й з фахових дисциплін, де студенти можуть постійно розвивати навички оперування термінологією майбутньої професії.

Список використаних джерел:

1. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 2-5.
2. Климова К.Я. Теорія і практика формування мовно комунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: Монографія / К.Я. Климова. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 560 с.
3. Скибун Н. Формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 1(52). – С. 113-117.

Глуховська М.С.

*завідувач підготовчим відділенням,
Харківська державна академія фізичної культури*

ОСОБЛИВОСТІ АСОЦІАТИВНО-ПОРІВНЯЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ОСНОВОСКЛАДАННЯ У ТВОРЕННІ ІМЕННИКОВИХ ІННОВАЦІЙ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОСТІ

Як зазначає В. Олексенко, не відміну від суфіксальних інструментальних іменників, складні іменники з цим значенням ґрунтуються на трикомпонентному елементарному реченні, в якому, крім предикатного, актуалізується й об'єктний компонент; при цьому всі три елементи відображено у формі похідного [5]. За спостереженнями науковця, знаряддя дії в таких похідних виражають такі суфікси: -ач, -к-, -ець, і найпродуктивніший серед них нульовий суфікс [5].

У нашій картотеці наявні асоціативно-порівняльні деривати, які є носіями зазначених особливостей. Проте наявна їхня видільна ознака – з усіх названих у монографії формантів інструментальності

використано лише нульовий суфікс: *стріляти картоплею* → *картоплестріл* ‘пристрій для стріляння картоплею’, *метати кал* → *каломет* ‘пристрій для метання калу’.

Але деякі з інноваційних дериватів інструментальності все ж мають свою специфіку, порівняно із загальнономовними і частиною досліджуваних. До таких зараховуємо два деривати:

1) *зерно літ* – формально утворено від основи словосполучення *зерно летить*, проте відповідно до тексту реальна семантична мотивація пов’язана із твірною основою словосполучення *зерно нести*; підтвердженням цьому є значення деривата-інструменталія ‘літальний пристрій, механізм, який несе зерно’; 2) *кучмовіз* – формально утворено від основи словосполучення *Кучму везти* чи *Кучму возити* зі значенням ‘пристрій, механізм (автомобіль), який возить/везе Кучму’; проте цілком виправданою є інша мотивація цього деривата – основою словосполучення *віз* чи *візок (від) Кучми*; у цьому разі контекст використання деривата не знімає двозначності й не віддає переваги якійсь одній мотивації над іншою: *Цей державний діяч зостався у народній пам’яті новотворами, похідними від його прізвища: кучмовіз, кучмізм, кучмобачення, кучмолиз та ін.* (ЛУ, 16/08, с. 6).

Інноваційні деривати виявляють ще деякі особливості порівняно із традиційними. Зокрема, часто використовуваний для творення складних слів іншомовний елемент *-метр* виявляє ознаки афіксоїда, який своєю семантикою дорівнює українському слову *вимірювач*; про це свідчить і значення досліджуваних дериватів: *зрадо метр* ‘вимірювач зради’, *глуздометр* ‘вимірювач глузду’, *бандерометр* ‘вимірювач Бандери чи Бандерою’. Такі ознаки виявляє і іншомовний елемент *-бус* у словах *майданобус, таксобус, путінобус, АТОбус* та інші.

На шляху до зміни статусу на афіксоїд знаходиться й український корінь *мет-* (від дієслова *метати*): *КАЛЮмет, лайномет, брехнемет, порохомет* тощо.

Із трьох способів творення дериватів інструментальності основоскладання – це найменш продуктивний, у ході його втілення також використано найменшу кількість засобів, який у творенні інновацій загалом повторює (наслідує) традиційні ознаки дериватів інструментальності, проте й має свою специфіку:

1) під час основоскладання використано лише нульовий суфікс;

2) наявні зразки, коли формальна мотивація не відповідає семантиці задіяних засобів;

3) деякі елементи основоскладання виявляють тенденцію до зміни свого статусу – набувають ознак афіксоїдів.

Накладання основ втілено двома моделями: накладання однієї основи на початок іншої й накладання однієї основи на кінець іншої; до того ж у похідному збережено обидва елементи синтаксичного судження, один із яких називає різновид інструмента. Маючи однакові структури, деривати цього способу творення мають різні формули словотвірних значень.

Відрізняються аналізовані інновації і в частині задіяних твірних основ: у традиційному інструментотворенні помітною є значна перевага дієслівних твірних основ, в інноваційному – дієслівні основи поступаються іншим твірним основам: іменниковим (із різновидами твірних основ власних і загальних назв), прикметниковим; рівною мірою твірними є основи слів і словосполучень, наявні кілька зразків твірних основ абревіатур.

Список використаних джерел:

1. Городенська К.Г. Проблема виділення словотвірних категорій (на матеріалі іменника) // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 22-28.
2. Левковская Н.В. Словообразование. – М.: Изд-во МГУ, 1954. – 189 с.
3. Мурзіна Л.А. Взаємодія словотвірної категорії інструментальності та інших словотвірних категорій іменника // Збірник наукових праць. – Кіровоград, 1997. – Вип. 2. – С. 53-56.
4. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2015-2016). Словник. – Х.: ХІФТ, 2017. – 204 с.
5. Олексенко В.П. Словотвірні категорії іменника: Дис... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2002. – 432 арк.